ابتکار

روزنامه صبح ایران

شنبه ۳۰ آبان ۱۴۰۵
۱۱ جمادی‌الثانی ۱۴۴۸
۲۱ نوامبر ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۶۲۰۳
۸ صفحه
۴۰۰۰۰ تومان

«ابتکار» از تازه‌ترین تحولات میان ایران و آمریکا گزارش می‌دهد

برزخ دیپلماسی

گروه سیاسی - روابط ایران و آمریکا در یکی از حساس‌ترین مقاطع ماه‌های اخیر قرار گرفته است. در حالی که دونالد ترامپ از تعویق تصمیم درباره حملات نظامی تازه به ایران سخن می‌گوید، واشنگتن همچنان بر تداوم فشارهای اقتصادی و محاصره دریایی تأکید دارد. تهران نیز اعلام کرده که مذاکره زیر فشار نمی‌تواند زمینه توافقی پایدار را فراهم کند. مجموعه این تحولات نشان می‌دهد دو کشور، با وجود تمایل اعلام‌شده برای جلوگیری از گسترش درگیری، هنوز بر سر شرایط پایان بحران به تفاهم نرسیده‌اند. در این میان، تحولات خلیج فارس، نگرانی کشورهای منطقه و پیامدهای داخلی جنگ در آمریکا، معادله را پیچیده‌تر کرده است.

به گزارش رویترز، ترامپ روز پنجشنبه ۱۹ نوامبر در گفت‌وگویی اعلام کرد که برای تصمیم‌گیری درباره حملات گسترده جدید علیه ایران عجله ندارد. رئیس‌جمهوری آمریکا در پاسخ به پرسشی درباره احتمال ازسرگیری عملیات نظامی، بررسی این موضوع را به بعد از آغاز سال ۲۰۲۷ موکول کرد.

شرح درصفحه ۵

هزینه پنهان نابرابری و تأخیر در سرمایه‌گذاری اجتماعی

افزایش جمعیت زیر خط فقر در ایران

صفحه ۶

هشدار یک استاد ارتباطات درباره فاصله با مردم

رسانه‌ها در محاصره تأخیر خبری و کلیشه

صفحه ۴

دموکرات‌ها به دنبال مشروط کردن بودجه جنگ علیه ایران هستند

رقابت سناو کنگره بر سر جنگ

صفحه ۵

افزایش نرخ سود بین بانکی با هدف کاهش سرعت‌نقدینگی

خداحافظی بانک‌ها با پول ارزان!

صفحه ۶

«ابتکار» از نشست سه‌جانبه ترامپ، پوتین و شی گزارش می‌دهد

نقشه جدید قدرت در جهان

صفحه ۵

سرمقاله

محمدعلی وکیلی

قدرتی که از رقابت نمی‌هراسد

نشست سه جانبه سران آمریکا ،چین وروسیه برایی برخی از ماایرانیان موجب نگرانی داشت ،چراکه خاطره خوبی بلحاظ تاریخی ازنشست سه جانبه سران کشورهای بزرگ نداریم .ولی به گمان ناظران اکنون ایران ازکارت روی میز قدرتها به بازیگر دور میز تبدیل شده است .ایران گرچه حاضرنبود اما همچون اکراین وتایوان به کارت روی میز تبدیل نشد . بااین حال این اجلاس برای ایران ازجهت دیگر ی پیامهاداشت .

استقبال گرم شی جین‌پینگ از ترامپ در چین، آن هم در شرایطی که رئیس‌جمهور آمریکا در آستانه ورود به پکن در فیلیپین در نشست‌هایی با جهت‌گیری ضدچینی شرکت کرده بود، صرفاً یک رفتار تشریفاتی نبود؛ نمایش بلوغ قدرتی بود که دیگر برای اثبات خود به واکنش‌های عصبی نیاز ندارد.

چینی‌ها حافظه تاریخی بلندی دارند. هنوز خاطره تحقیر سال ۱۹۹۹، زمانی که بمباران سفارت چین در بلگراد به کشته‌شدن دیپلمات‌های این کشور انجامید، در حافظه سیاسی پکن زنده است. بااین‌حال چین امروز در مواجهه با ترامپ، نه اسیر خاطرات تلخ گذشته و نه گرفتار تحریکات روزمره واشنگتن است. حتی تضعیف موقعیت داخلی ترامپ نیز مانع نشد که شی با میزبانی باشکوه از او استقبال کند.

اما اهمیت نشست سه‌جانبه شی، ترامپ و پوتین در شنژن فراتر از رفتار میزبان است. برای نخستین بار سه قدرت بزرگ جهان در شرایطی کنار هم نشستند که هر سه با یکدیگر رقابت دارند، اما هیچ‌کدام نمی‌توانند دیگری را از معادلات جهانی حذف کنند. نشست اگرچه به توافق تعیین‌کننده‌ای درباره جنگ اوکراین یا ایران منجر نشد و بیانیه پایانی حتی نامی از این دو جنگ نبرد، اما همین سکوت نیز حامل پیام است.

این نشست را نباید آغاز یک اتحاد سه‌جانبه یا تقسیم جهان میان سه قدرت تلقی کرد. مسئله مهم‌ظهور نوعی واقع‌گرایی جدید در سیاست بین‌الملل است .واقع‌گرایی‌ای که در آن قدرت‌های بزرگ بدون کنار گذاشتن رقابت، در حوزه‌هایی که منافع مشترک دارند همکاری می‌کنند. آمریکا همچنان چین را رقیب اصلی خود می‌داند، چین همچنان در پی محدود کردن سلطه آمریکا است و روسیه نیز برای بازسازی موقعیت جهانی خود تلاش می‌کند؛ اما هیچ‌یک حاضر نیستند اختلافاتشان مانع استفاده از فرصت‌های مشترک شود.

شی در این میان یک بازی دو سر برد را مدیریت می‌کند. او نه‌تنها از حضور ترامپ برای تثبیت جایگاه چین به‌عنوان یکی از مراکز اصلی تصمیم‌گیری جهان بهره برد، بلکه نشان داد که حتی رئیس‌جمهور آمریکا نیز برای مدیریت بحران‌های جهانی ناگزیر است به پکن مراجعه کند.

در این نشست، ایران یکی از موضوعات مورد توجه ترامپ بود. او پیش از نشست از ضرورت بازگشایی تنگه هرمز و جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای سخن گفت و خواستار همراهی چین در این زمینه شد. بااین‌حال، در بیانیه مشترک سه قدرت نه نامی از ایران آمد و نه تعهدی برای حل بحران جنگ ایران اعلام شد. این سکوت را نباید به معنای حمایت پکن و مسکو از تهران خواند.

اینجا همان نقطه‌ای است که باید از خوش‌بینی‌های ساده‌انگارانه درباره روابط راهبردی با چین و روسیه فاصله گرفت. پکن و مسکو دوستان ایران در برخی پرونده‌ها هستند، اما پیش از هر چیز بازیگران مستقلی هستند که منافع ملی خود را دنبال می‌کنند. چین به امنیت انرژی و استمرار تجارت جهانی نیاز دارد،روسیه نیز در رقابت با غرب به موقعیت ایران و ظرفیت‌های منطقه‌ای آن توجه دارد. هیچ‌کدام قرار نیست به خاطر ایران از تمام فرصت‌های معامله با آمریکا چشم‌پوشی کنند. همان‌گونه که چین توانسته است هم‌زمان با رقابت راهبردی با آمریکا، میزبان گرم ترامپ باشد، در بزنگاه‌های دیگر نیز ممکن است میان منافع خود و انتظارات تهران، اولویت را به منافع خود بدهد.

برای ایران، خطر اصلی نه رابطه چین با آمریکا است و نه مذاکره احتمالی مسکو با واشنگتن؛ خطر اصلی آن است که تصور کنیم روابط راهبردی با شرق، به‌خودی‌خود برای ما قدرت چانه‌زنی ایجاد می‌کند. قدرت چانه‌زنی را نمی‌توان وارداتی کرد. کشوری که اقتصاد قدرتمند، ظرفیت‌های متنوع همکاری، موقعیت ژئوپلیتیک فعال و دیپلماسی منعطف دارد، برای قدرت‌های بزرگ شریک جذابی است .اما کشوری که تمام وزن سیاست خارجی‌اش را به حمایت چند قدرت دیگر گره بزند، دیر یا زود با محدودیت‌های همین وابستگی روبه‌رو خواهد شد.

درس بزرگ رفتار شی برای تهران این نیست که با آمریکا گرم بگیریم یا از رقابت با آن دست بکشیم. درس این است که منافع ملی را از هیجانات سیاسی مستقل کنیم. می‌توان با آمریکا اختلاف بنیادین داشت، اما هرگز نباید اجازه داد این اختلاف، امکان استفاده از فرصت‌های اقتصادی و دیپلماتیک را از کشور بگیرد. می‌توان با چین و روسیه همکاری راهبردی داشت، اما نباید رابطه با شرق را جایگزین قدرت ملی و استقلال تصمیم‌گیری کرد.

چین امروز از موضع قدرت با رقیب خود دست می‌دهد، زیرا می‌داند قدرت واقعی در تعداد دشمنان و شدت شعارها نیست .در میزان انتخاب‌هایی است که یک کشور برای خود ایجاد کرده است. ایران نیز اگر می‌خواهد در نظم در حال شکل‌گیری جهان سهم داشته باشد، باید از سیاست خارجی واکنشی به سیاست خارجی ابتکاری عبور کند.

جهان را قدرت‌هایی اداره می‌کنند که حتی از رقیب خود فرصت می‌سازند؛ نه کشورهایی که تمام فرصت‌هایشان را در سایه دشمنی با رقیب از دست می‌دهند.

خبر

نامه وزارت اطلاعات به قالیباف

وزارت اطلاعات در نامه‌ای به رئیس مجلس با توجه به اقتضائات شرایط جنگی و در جریان بودن بررسی اصلاحیه مربوط به قانون وزارت اطلاعات در مجلس شورای اسلامی مواردی مطرح کرد.

به گزارش ایسنا، متن کامل نامه وزارت اطلاعات به محمدباقر قالیباف به شرح زیر است:

«با احترام و صلوات بر محمد و آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)، با عنایت به اقتضائات شرایط جنگی و در جریان بودن بررسی اصلاحیه‌ی مربوط به قانون وزارت اطلاعات در مجلس شورای اسلامی، نکات ذیل برای استحضار تقدیم می‌گردد:

۱. به مدد الهی، مجموعه وزارت اطلاعات در پنجمین دهه‌ی حیات پربرکت و بالنده‌ی شجره تناور و طیبه انقلاب و نظام مقدس اسلامی، به رغم شهادت جمعی از اسطوره‌ها و ستارگان فروزان عرصه‌ی گمنامی به ویژه «وزیر پر تلاش و جانباز با سابقه‌ی اطلاعات حضرت حجت‌الاسلام و المسلمین سید اسماعیل خطیب (رضوان الله تعالی علیه)» برپایه‌ی تعالیم و آموزه‌های الهی امامین انقلاب (اعلی الله مقامهما الشریف) و در تبعیت محض از فرامین و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) و ملهم از پیام و صلای حیات‌بخش شهیدان، با ساختار و بنیانی سترگ و مستحکم، آمادگی کامل خود را برای پیشبرد اهداف و مقاصد عالیه و آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی و خدمتگزاری به ملت مبعوث و ولایتمدار اعلام می‌دارد.

۲. در وزارت اطلاعات، نگاه به افق تمدن‌ساز مهدوی و نظریه نظام انقلابی در بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران همواره مطمح نظر سیاستگذاری‌های راهبردی و امنیتی سربازان گمنام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد بود.

۳. طی روزهای اخیر، گروه‌هایی از آحاد و اقشار مردم انقلابی و برخی از اعضای هیأت رئیسه، کمیسیون‌های ذی‌ربط و نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی به ویژه شخص جناب آقای دکتر قالیباف رئیس محترم مجلس ضمن ابراز لطف و محبت نسبت به سربازان گمنام و فرزندان انقلابی خویش در وزارت، اهتمام ویژه‌ای به پیگیری دقیق امور مربوط به وزارت اطلاعات در تعیین وزیر جدید و اصلاح ساختاری آن داشته‌اید که با اغتنام فرصت، مراتب تشکر و قدردانی متقابل را از لطف و محبت جنابعالی و دیگر بزرگواران و عزیزان انقلابی در مجلس به سربازان گمنام، ابراز داشته و آن را در راستای تحکیم مبانی امنیت ملی ج. ا. ایران پاس می‌داریم.

۴. وزارت اطلاعات ضمن تشکر از مباحث مطروحه در جلسه علنی و کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی و بیانات ملاطفت آمیز و انقلابی جنابعالی، در راستای تسریع در اثربخشی حداکثری طرح یک فوریتی مصوب مجلس، آمادگی کامل خود را برای همکاری و کار کارشناسی دقیق و موشکافانه به منظور اتخاذ تصمیمات مناسب و تقنین در راستای اعتلای مأموریت‌ها و مجاهدت‌های خاموش و خالصانه‌ی سربازان گمنام امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در پایگاه عظیم مبارزه و جهاد وزارت اعلام می‌دارد.

آیا انگلیس و اتحادیه اروپا به توافق می‌رسند؟

سایه شکاف‌های فراآتلانتیک بر برگزیت

سران انگلیس و اتحادیه اروپا روز گذشته (جمعه) در بروکسل گردهم آمده‌اند تا در سایه تعمیق شکاف‌های فراآتلانتیک و افزایش تنش‌ها در روابط اروپا و آمریکا در دوره ریاست‌جمهوری «دونالد ترامپ»، با ترمیم اختلافات برجای‌مانده از برگزیت، زمینه گسترش همکاری‌های سیاسی، اقتصادی و امنیتی دو طرف را فراهم کنند.

اندی برنهام نخست‌وزیر انگلیس دیروز (جمعه ۲۹ آبان ۱۴۰۵) در دومین نشست سران انگلیس و اتحادیه اروپا پس از خروج این کشور از اتحادیه، با اورسولا فون‌درلاین رئیس کمیسیون اروپا و آنتونیو کاستا رئیس شورای اروپا در بروکسل دیدار کرد.

بر اساس گزارش‌ها، دو طرف پس از ماه‌ها مذاکره برای کاهش موانع تجاری و گسترش همکاری‌های اقتصادی به تفاهم‌های تازه‌ای دست یافته‌اند، اما اختلاف‌نظر درباره برخی امتیازها و تعهدات متقابل همچنان پابرجاست.

دولت انگلیس در آستانه نشست اعلام کرد که هدف از مذاکرات، کاهش هزینه‌های تجارت، جلوگیری از افزایش قیمت کالاهای اساسی و ایجاد فرصت‌های تازه برای جوانان است.

برنهام با تأکید بر ضرورت تقویت روابط با کشورهای اروپایی تصریح کرد که انگلیس و اروپا در جهانی که با خطرهای فزاینده روبه‌روست، با همکاری نزدیک‌تر از موقعیت بهتری برخوردار خواهند بود.

واقعیت این است که بازگشت دونالد ترامپ به کاخ سفید و تشدید اختلافات واشنگتن با متحدان اروپایی بر سر تعرفه‌های تجاری، هزینه‌های دفاعی و مسائل امنیتی، دولت‌های اروپایی را بیش از گذشته به بازنگری در روابط خود و کاهش وابستگی به آمریکا سوق داده است. جنگ اوکراین، تشدید رقابت اقتصادی با چین و پیامدهای تجاوز نظامی آمریکا علیه ایران بر بازارهای جهانی انرژی نیز بر ضرورت همکاری نزدیک‌تر کشورهای اروپایی افزوده است.

از این منظر، لندن و بروکسل می‌کوشند اختلافاتی را که طی یک دهه گذشته روابط آنها را تحت تأثیر قرار داده، کاهش دهند و زمینه همکاری گسترده‌تری فراهم کنند.

انگلیس ۱۰ سال پیش با برگزاری یک همه‌پرسی تصمیم گرفت پس از بیش از چهار دهه عضویت، از اتحادیه اروپا خارج شود. در آن همه‌پرسی، حدود ۵۲ درصد رأی‌دهندگان از خروج حمایت کردند و ۴۸ درصد خواستار ادامه عضویت بودند. این همه‌پرسی جامعه انگلیس را به دو اردوگاه تقسیم کرد و سال‌ها اختلاف سیاسی و کشمکش بر سر آینده روابط با اروپا را به دنبال داشت.

به گزارش ایرنا، خروج انگلیس که به «برگزیت» شهرت یافت، سرانجام در ۳۱ ژانویه ۲۰۲۰ رسمیت پیدا کرد. لندن با این تصمیم از ساختاری خارج شد که کشورهای عضو آن علاوه بر همکاری‌های سیاسی، از مزایایی مانند تجارت آسان‌تر، رفت‌وآمد آزادانه شهروندان و مقررات مشترک اقتصادی برخوردار بودند.

حامیان برگزیت در زمان همه‌پرسی وعده می‌دادند که خروج از اتحادیه اروپا، اختیار تصمیم‌گیری درباره قوانین، مرزها و سیاست‌های اقتصادی را به لندن بازمی‌گرداند و امکان انعقاد توافق‌های تجاری مستقل با سایر کشورهای جهان را فراهم می‌کند.

اما اجرای این تصمیم با دشواری‌های گسترده همراه شد. شرکت‌های انگلیسی برای صادرات کالا به کشورهای اروپایی با تشریفات اداری و هزینه‌های بیشتری روبه‌رو شدند، رفت‌وآمد نیروی کار محدود شد و اختلاف بر سر مقررات تجاری، روابط لندن و بروکسل را بارها متشنج کرد.

برآوردهای اقتصادی نیز نشان می‌دهد که برگزیت بر رشد اقتصاد انگلیس تأثیر منفی گذاشته است. بر اساس گزارش‌ها، صادرات مواد غذایی و نوشیدنی انگلیس به اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۵ در مقایسه با سال ۲۰۱۹ نزدیک به یک‌سوم کاهش یافته است.

برنهام که از تیرماه امسال زمام دولت انگلیس را در اختیار گرفته، می‌گوید که برگزیت به وعده‌های اصلی خود عمل نکرده است. وی اظهار داشت که خروج از اتحادیه اروپا نه‌تنها به افزایش کنترل انگلیس بر اقتصاد و مرزهای خود منجر نشده، بلکه به کاهش تجارت و تضعیف رشد اقتصادی انجامیده است.

نخست‌وزیر انگلیس همچنین برگزیت را نخستین حلقه از روند گسترش انزواگرایی و حمایت‌گرایی اقتصادی در جهان توصیف کرد و گفت که این روند به تضعیف وحدت اروپا انجامیده است.

دولت انگلیس اکنون تلاش می‌کند بدون بازگشت رسمی به اتحادیه اروپا، بخشی از موانع ایجادشده در روابط اقتصادی را برطرف کند.

یکی از مهم‌ترین محورهای نشست امروز، دستیابی به توافقی است که صادرات و واردات مواد غذایی و محصولات کشاورزی را میان دو طرف آسان‌تر می‌کند.

بر اساس این توافق، قرار است بخش قابل توجهی از بازرسی‌ها و تشریفات اداری مربوط به جابه‌جایی محصولات غذایی کاهش یابد.

دولت انگلیس برآورد کرده است که اجرای این توافق می‌تواند سالانه تا ۵.۱ میلیارد پوند به اقتصاد کشور کمک کند و از فشار بر قیمت مواد غذایی بکاهد.

موضوع دیگر، همکاری در زمینه انرژی و کاهش هزینه‌های ناشی از مقررات زیست‌محیطی است.

انگلیس و اتحادیه اروپا تلاش می‌کنند مقررات مربوط به انتشار گازهای گلخانه‌ای را به یکدیگر نزدیک کنند تا شرکت‌های صنعتی هنگام تجارت با هزینه‌های اضافی کمتری روبه‌رو شوند.

لندن ارزش اقتصادی این همکاری را تا ۳.۸ میلیارد پوند در سال برآورد کرده است.

تسهیل رفت‌وآمد جوانان نیز از محورهای اصلی مذاکرات است. بر اساس تفاهم صورت‌گرفته، قرار است شمار مشخصی از جوانان انگلیسی و اروپایی بتوانند برای دوره‌های محدود در کشورهای یکدیگر زندگی، تحصیل یا کار کنند. این طرح با رفت‌وآمد آزادانه پیش از برگزیت تفاوت دارد و برای آن محدودیت زمانی و سقف پذیرش در نظر گرفته شده است.

با وجود پیشرفت مذاکرات، اختلاف درباره شهریه دانشجویان اروپایی در دانشگاه‌های انگلیس به یکی از موانع اصلی تبدیل شده است.

اتحادیه اروپا می‌خواهد که دانشجویان کشورهای عضو از شرایطی مشابه دانشجویان انگلیسی برخوردار شوند، اما این درخواست با ملاحظات مالی دانشگاه‌های انگلیس روبه‌رو شده است.

بر اساس گزارش رسانه‌های انگلیسی، دو طرف برای حل این اختلاف شش ماه فرصت تعیین کرده‌اند. هرچند لندن از دستیابی به تفاهم درباره سه محور اصلی خبر داده، اما مقام‌های اروپایی تأکید دارند که اجرای آنها به دستیابی به توافق درباره شهریه دانشگاه‌ها وابسته است.

اختلاف مهم دیگر به حدود اختیارات انگلیس در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی اروپا مربوط می‌شود. لندن اصرار دارد که در صورت پذیرش مقررات مشترک برای تسهیل تجارت، بتواند در تدوین این مقررات نیز نقش داشته باشد.

با این حال کشورهای عضو اتحادیه اروپا، به‌ویژه فرانسه، تأکید دارند کشوری خارج از اتحادیه نمی‌تواند از حقوق تصمیم‌گیری مشابه اعضای آن برخوردار باشد.

این اختلاف بار دیگر یکی از چالش‌های قدیمی و اساسی برگزیت را آشکار کرده است. در واقع انگلیس برای بهره‌مندی از مزایای تجارت آسان‌تر با اروپا ناگزیر به پذیرش بخشی از مقررات مشترک است، اما دیگر مانند گذشته در تصمیم‌گیری نهایی درباره این قوانین حق رأی ندارد.

لندن همچنین خواهان دسترسی آسان‌تر به بازار برق کشورهای عضو اتحادیه است، اما شماری از دولت‌های اروپایی معتقدند انگلیس باید در مقابل استفاده از این مزایا، سهمی از هزینه‌های همکاری اقتصادی و توسعه منطقه‌ای اتحادیه را بپردازد.

در داخل انگلیس نیز تلاش برای نزدیکی دوباره به اروپا با مخالفت جریان‌های حامی برگزیت روبه‌رو شده است.

حزب محافظه‌کار و حزب راست‌گرای اصلاح به رهبری نایجل فاراژ هشدار داده‌اند که پذیرش مقررات اروپایی می‌تواند به واگذاری دوباره بخشی از اختیارات لندن به بروکسل منجر شود.

اما دولت برنهام می‌گوید که ادامه محدودیت‌های تجاری به زیان اقتصاد انگلیس است و همکاری نزدیک‌تر با اروپا می‌تواند به کاهش هزینه‌های زندگی و تقویت فعالیت شرکت‌ها کمک کند. البته دولت تأکید دارد که در دوره کنونی قصد بازگشت به عضویت اتحادیه اروپا، بازار مشترک یا نظام رفت‌وآمد آزادانه شهروندان را ندارد.

دوست و همکار گرامی

جناب آقای ژوبین صفاری

داغ بی کرانیست غم از دست دادن مادر این بزرگترین اسطوره زندگی، حال که خداوند این گونه مقدر نموده است، برای آن مرحومه رحمت و مغفرت و برای شما بازماندگان شکیبایی آرزومندیم.

اندوه ما در غم از دست دادن مادر گرامیتان در جمله نمی‌گنجد، باشد که روح آن مرحوم در بهشت برین جای گیرد.

روزنامه ابتکار